

Posudek vedoucího diplomové práce

NATÁLIE TESARČIKOVÁ

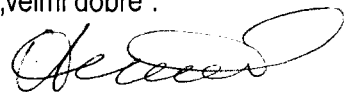
TYPOLOGIE A ANALÝZA POSTAV V PRÓZE HRYHIRA ŤUŤUNNYKA

Předložená diplomová práce Natálie Tesarčíkové si klade za cíl analyzovat literární postavu v tvorbě významného ukrajinského prozaika Hryhira Ťuťunnya, představitele tzv. „šedesátníků“, jehož povídka „Tři žežulky s pozdravením“ je považována mnohými literárními kritiky za nejvlivnější prozaické dílo této generace autorů. Pokolení tzv. „šedesátníků“, tzn. autorů, kteří do literatury vstoupili na konci 50. let a plně se tvůrčím způsobem projevili na počátku a v polovině let šedesátých, je bezpochyby nejucelenější literární generací v ukrajinské literatuře ve druhé polovině 20. století. Od evropských intelektuálů 60. let se lišili tím, že jejich rebelantství nebylo namířeno proti abstraktní absurditě bytí, ale proti absurditě konkrétní sovětské skutečnosti, navíc je odlišovala romantická víra v principiální možnost překonat zlo, vyjít jako vítěz z boje s historií. Nejenže tito autoři prostřednictvím své tvorby začali hovořit o složitých paradoxech doby a prohlásili za své krédo pravdu, ale díky nim se do literatury vrací skutečný člověk jako nezávislá jednotka v celé složitosti své existence a nahrazuje tak panující bezbarvý obraz člověka jako statistické jednotky, jako součástky společenského a výrobního soukolí. Jinými slovy, díky šedesátníkům se začíná navracet myšlenka skutečného, ne konjunkturního humanismu. Z literatury pozvolna mizí plochý utilitarismus, sociologismus, literatura přestává být pouhou imitací. Jazyk pro šedesátníky přestává být primitivním nástrojem k prosazení ideologie, ale stává se virtuózně ovládnutým nástrojem experimentování, je mu navracena jeho estetická funkce. Schematickou plochost dosavadní literární produkce nahrazuje literatura hýřící složitými asociativními obrazy, oživená metaforickým způsobem psaní, s mnohvrstevnatým podtextem. Do tohoto načrtnutého modelu zapadá i tvorba Hryhira Ťuťunnya, jež se stává předmětem zájmu hodnocené diplomové práce.

Cílem diplomové práce je vytvořit typologii postav a vysledovat základní mechanismy modelace postavy ve vybraných prozaických dílech H. Ťuťunnya. Práce je logicky uspořádána do sedmi kapitol. V první kapitole se diplomantka věnuje kategorii literární postavy a její funkci v prozaickém textu. Vykazuje zde velmi dobrou obeznámenost s různými přístupy k literární postavě a vytváří tak solidní teoretický základ pro konkrétní interpretaci literární postavy ve vybraných prózách H. Ťuťunnya. Je patrné, že se autorka zaměřila na práce autorů s odlišnými metodologickými přístupy, používá jak práce českých literárních vědců (Hodrová, Hrabák, Všetická, Fořt, Pospíšil), tak i vědců ruských (Bachtin), polských (Kasperski) a ukrajinských (Halyč, Poliščuk, Moroz, Zborovská, Danylenko), což lze považovat za jeden z výrazných kladů této části diplomové práce. Zároveň se diplomantka snaží načrtnout vývoj literární postavy v 19. a 20. století. Zde kvůli omezeným rozsahovým možnostem samozřejmě mnohdy dochází

k patrnému zjednodušení a schematizaci, ale pokud budeme chápat danou kapitolu jako pomocnou, můžeme na tento shrnující styl bez velkých výhrad přistoupit. Druhá kapitola je ve své podstatě pokračováním kapitoly první, neboť se snaží obdobným způsobem vystopovat vývoj literární postavy v ukrajinské próze 19. a 20. století. Zde je ovšem typologie postavy načrtnuta detailněji se zaměřením na jednotlivá přelomová díla, která přinesla změnu ve formování postavy. Literární klima 60. let autorka přibližuje stručně v kapitole třetí a vytváří tak pozadí pro kapitolu následující (čtvrtou), kde se zaměřuje již konkrétně na tvorbu H. Ťuťunnyka a její charakteristiku, důraz klade zvláště na tematiku autorových prozaických sbírek, vlivy jiných autorů na jeho tvorbu a snaží se zhodnotit prozaikův přínos ukrajinské literatuře. Jádrem diplomové práce je 5. – 7. kapitola, kde se diplomantka snaží za prvé vytvořit vlastní typologii Ťuťunnykových postav, za druhé se pokouší analyzovat jednotlivé složky postav a míru jejich aktivace v textu. Zde autorka projevuje značnou samostatnost v hodnocení a vytváří vlastní kategorizační kritéria, na druhé straně zároveň opomíjí reagovat na teoretické studie týkající se literární postavy, s nimiž pracuje v úvodní kapitole. Tím dochází k jisté disproporcii a nesouvislosti jednotlivých částí textu. Jinými slovy, autorka se zcela oprostí od teoretických podkladů a využívá při svém rozboru povídek nejčastěji „impresionistický“ přístup s následným uspořádáním dojemů do předem vytvořených kategorií. Nejpřínosnější je pravděpodobně analýza postav podivínských, vymykajících se, vykořeněných, zmatených a osamocených, neboť tento typ pravděpodobně nejlépe vyjadřuje autorovu tendenci akcentovat výlučnost, jiný, neobvyklý pohled na okolní realitu a vnímání „sebe sama v ní“, čímž koresponduje s jedním z podstatných rysů tvorby šedesátníků, tzn. představit člověka ve své neopakovatelnosti a výlučnosti. Za zmínku stojí i podrobný rozbor ženských postav, kde autorka zdůrazňuje moment proměny tradičních „ženských rolí“ v extrémních (většinou válečných či poválečných) podmínkách. Pozitivní stránkou práce je i fakt, že se autorka detailněji zaměřuje na postavu dětskou, jež má v ukrajinské literatuře svou výraznou tradici (Vasylčenko, Vynnyčenko, Holovko, Pidmohylnyj a další), a snaží se vyznačit a zvýraznit specifické prostředky, s nimiž Ťuťunnyk pracuje při modelaci dětské postavy.

Celkově lze říci, že autorka prokázala obrovskou neúnavnost, s níž se doslova „poprala“ s jednotlivými teoretickými studiemi, které se staly základem pro první kapitolu. Bohužel nedokázala jednotlivé pohledy na fenomén literární postavy využít tam, kde se pouští do detailního rozboru postav. Tato disproporce je, podle mého názoru, největší slabinou práce. I přes tuto výtku však autorka prokázala, že dokáže do určité míry abstrahovat, neprodlévat pouze u dílčích poznatků a formulovat shrnující závěry. Na základě výše uvedeného hodnocení navrhuji práci ocenit známkou „velmi dobře“.

Mgr. Tereza Chlaňová, Ph.D.